

Milietparazlyk pitnesine garşy düýpli çözgüt: Birleşen Korollyk

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Milietparazlyk pitnesine garşy düýpli çözgüt: Birleşen Korollyk
MILLET PARAZLYK PITNESINE GARŞY DÜÝPLI ÇÖZGÜT:
BIRLEŞEN KOROLLYK

Birleşen Korollygyň formasynyň üstünde oýlanmaga we nusga alynmaga mynasyp. Başgalaryň tejribelerinden sapak alýanlar nähili bagtly!

Gollandiýada, Şwesiýada birküç sany ekstremistiň Gurhany ýakyp-ýyrtmagy musulmanlary we adamsöýüşlik duýgusyny ýitirmedik başga dinlileri gahar-gazaba atlandyrdy. Munuň özi tebigy taýdan bolýmaly duýguçyl mesele. Aç-açan ýazgarmadan daşgarnyň haýsy tarapdan okasaňyz okaň, meseläniň duýguçyllyk tarapyndan ötri şübhelenmegiňiz ýa gaharlanmagyňyz ahmal.

Meseläniň käbirlerimiziň üns bermedik ýa-da üns merkezine düşende, belki-de ähmiýet berilmedik bolubiljek taraplarynyň üstünde durup oýlanmagyň gerekdigini bilýäris.

Hadysanyň aýasynda iki aýk argument bar: Musulmanlar Gurhany ýakmagyň musulmanlaryň duýgularyny äsgermezlik etmekdigini we şahsyýete garşy şahsy çozuş bilen deňdigini aýdýar. Garşydaş tarap bolsa (Gollandiýa, Şwesiýa) şeýle hadysanyň şahsy pikir azatlygy hukugynyň ulanylmagynyň çäginde bolup geçendigini öňe sürýär.

Köp adamlar, elbetde, käbir döwlet ýolbaşçylary-da şeýle ýaramaz hadysany ýazgaranam bolsalar, kanuny görnetin bozanok. 2006-njy ýylda Resullallaha (s.a.w) dil uzadan karikaturalarynyň çap edilmeginden soň bolup geçen wakalara meňzeş ýagdaýda mundan gelip çykjak howpsuzlyk problemalaryndan gorkubersinler.

Başgaça aýdanda, musulmanlaryň argumenti mazmuny, mukaddeslikleri depgilemegiň, azatlyklaryň çäklendirilmegini kanunlaşdyrýan zeled bolan normatiw subutnamalara goldanýar. Garşydaş tarap şeýle argumenti kabul edýär, ýöne birmeňzeş synanşyklaryň öňüni aljak derejede güýçli görenok.

Şuny düşündirjek boláyn:

Geçen hepde bolşy ýaly Gurhanyň ýa-da başga mukaddes kitabyň ýyrtylmagy yzygiderli ýa-da haýsydyr bir görnüşde ýüze çykan heläkçilik bolmaýşy ýaly, birnäçe adamyň eden işi-de däl.

Onuň düýp maksady migrantlara garşy duýgulara meçew bermek we yzyndanam şeýden adam ýa-da topar üçin syýasy maksatlara hyssmat edýän mediýa tupanyny döretmek bolan seýrek duş gelýän şahsy synanşyklara has golaý.

Şop sebäpli, mesele halasagam, halamasagam çäklendirmeleriň giňeldilmegine getirjek has köp kanunlary çykaryp däl-de, syýasy we medeni synanşyklar arkaly ele alynmaly.

Syýasy synanşyklar syýasat sahnasyndaky ähli taraplaryň we raýat-jemgyýetçilik guramalarynyň şeýle hereketi ýazgarma we syýasy-saýlaw göreşlerinde mukaddeslikleriň ulanylmagyny ýazgarma borjuny öz içine alýar.

Medeni inisiatiwalar barada aýdanda bolsa, migrantlaryň (hususanam musulmanlaryň) sosial düzgüne uýgunlaşmagyny, dosta peýda getirýän we duşmany gorka düşürýän täsirli sese eýe bolmagyny üpjün etmek üçin esasy saýlawlara doly gatnaşma borjuny düşündirmegi öz içine alýar.

Birleşen Korollykdaky aziýaly we afrikaly migrantlaryň tejribeleri öwrenilmäge mynasyp.

Häzirki hökümet ýolbaşçysynyň (Rişi Sunak) asly hindistanly maşgaladandygyny bilýäris. Soňky on ýylyň dowamynda birnäçe migrant syýasy orunlara ýerleşdi we bularyň galabasy musulman. Migrantlaryň Angliýanyň sosial-syýasy sistemasyna barha artýan

integrasiýasy bolmasa, şeýle zat mümkin bolmazdy. Şeýle ýagdaý hökmany suratda Şwesiýada we Gollandiýada gaýtalanyp bilner. Hakykatdanam, öňräk iki musulman syýasatçynyň Gollandiýada Adalat hem-de Zähmet ministri bolandygyny, başga bir musulman aýalyň Şwesiýada beýleki ýöredýän işleri bilen bir hatarda Bilim ministri bolandygyny gördük. Gepiň keltesi, Gurhanyň ýakylmagy ýa-da ýyrtylmagy musulman migrantlar bilen olara töründen ýer beren jemgyýetleriň arasyndaky çaknyşygy döretmäge gönükdirilen bulagaýlykdan başga zat däl. Ol migrantlara duşmançylyk edýän milletparaz akymyň alyp barýan göreşidir.

Eger musulmanlar urha-urly çaknyşyga girseler, onda aşa sagçylaryň maksatlaryna hyzmat ederler.

Bu pitnäni köki-damary bilen goparyp zyňmagyň we ebedilik ýok etmegiň ýoly syýasy we sosial integrasiýadan hem-de jemgyýetçilik durmuşynda täsirli syýasy blok emele getirmekden geçýär.

Şeýle ýagdaýda iki tarapam olara ýakynlaşmaga we talaplaryny goramaga dyrjaşar. Musulmanlar ýewropa jemgyýetinden gyrakladylmaz, gaýtam, simpatiya görerler.

Aşa sagçylary şeýle ýaramaz hereketlere iteren «tilkilerem» aslynda öz hinlerine bakyp uwlaýar. Birleşen Korollygyň formasynyň üstünde oýlanmaga we nusga alynmaga mynasyp. Başgalaryň tejribelerinden sapak alýanlar nähili bagtly!

Tewfik SEÝF,
Saud Arabystanly žurnalist.

Penşenbe, 02.02.2023 ý. Publisistika